

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра практичної психології

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ПП 1. Психологія травмуючих ситуацій

2026 - 2027 навчальний рік

Викладач	Гришина Тетяна Анатоліївна, професор кафедри практичної психології
Контактний телефон	+380631822597
Ідентифікатор та код доступу (Zoom / Google Meet)	713-458-0468, код доступу 0a9ur2
E-mail:	hryshyna65@gmail.com
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=1856#section-1
Консультації	Консультації проводяться в дистанційному режимі за попереднім погодженням із викладачем через месенджери або електронну пошту

ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини	
Спеціальність	С 4 Психологія	
Освітня програма	Психологія	
Форма навчання	Очна (денна), заочна	
Мова викладання	Українська	
Курс (рік навчання), семестр	Курс 1, семестр 1	
Цикл підготовки	Загальної підготовки / Професійної підготовки	
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Обсяг дисципліни	Кількість кредитів ECTS	4
	Загальна кількість годин	120
	Аудиторних годин	42
	Лекції	24
	Практичні	16
	Самостійна робота	80
Форма контролю	Екзамен	
Попередні компоненти (Пререквізити)	Дисципліни першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Психологія»	
Паралельні та подальші компоненти (Постреквізити)	ПП 26 Психосоматика ПП 11 Психодіагностика	

МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Формування у здобувачів вищої освіти системи фахових компетентностей, теоретичних знань та практичних навичок щодо феноменології, нейробіологічних та психофізіологічних механізмів психологічної травми, застосування доказових методів психодіагностики, кризового втручання, першої психологічної допомоги (ППД), психосоціальної реабілітації та супроводу різних категорій постраждалих (учасників бойових дій, ветеранів, ВПО, цивільного населення), а також забезпечення екології професійної діяльності, профілактики вигорання та міждисциплінарної взаємодії в умовах надзвичайних і травмуючих ситуацій.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Теоретико-методологічні завдання: Засвоєння понятійно-категоріального апарату феноменології психологічної травми, кризових станів, гострої реакції на стрес, ПТСР та комплексного ПТСР; Вивчення нейробіологічних та психофізіологічних механізмів впливу стресу й травматичних подій на нервову систему, когнітивну та емоційно-вольову сфери особистості; Ознайомлення з сучасними доказовими підходами та протоколами надання психологічної допомоги в умовах надзвичайних і травмуючих ситуацій; Розуміння специфіки травматизації різних категорій населення: учасників бойових дій (УБД), ветеранів, їхніх родин, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), дітей та цивільних постраждалих від воєнних дій; Опанування принципів посттравматичного зростання, відновлення ресурсів та довгострокової психосоціальної адаптації.

2. Практико-орієнтовані завдання: Оволодіння методиками первинної психодіагностики та скринінгу травматичних станів (використання стандартизованих опитувальників); Формування навичок надання Першої психологічної допомоги та застосування алгоритмів екстреної стабілізації в гострих травмуючих ситуаціях; Розробка та реалізація індивідуальних і групових програм психосоціальної реабілітації, адаптації та супроводу для ветеранів, ВПО та осіб із кризовими станами; Оволодіння техніками травмофокусованого консультування, роботою з травматичними спогадами, деадаптивними переконаннями та емоційною дисрегуляцією; Організація міждисциплінарної взаємодії та командного супроводу постраждалих за участю медиків, соціальних працівників, юристів та інших фахівців.

3. Ціннісно-етичні завдання та збереження відновлювальних ресурсів: Забезпечення дотримання етико-деонтологічних норм у роботі з травмованою особистістю, принципів ненанесення шкоди, конфіденційності та поваги до гідності; Формування навичок професійної саморегуляції, профілактики вторинної травматизації, виснаження співчуття та емоційного вигорання фахівця; Усвідомлення меж власної професійної компетентності та готовність до своєчасного перенаправлення клієнтів до суміжних спеціалістів (психіатрів, неврологів).

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- Феноменологію та понятійно-категоріальний апарат психології травмуючих ситуацій: сутність понять «криза», «екстремальна ситуація», «психотравмуюча подія», «психічна травма», класифікацію травмуючих чинників (антропогенні, природні, воєнні, соціально-психологічні) та відмінності між нормативними стресовими реакціями, дистресом і патологічними станами.

- Нейробіологічні та психофізіологічні механізми травматичного стресу: роль амігдали, гіпокампу, префронтальної кори, тілесні прояви травматизації, механізми соматизації та вегетативних реакцій.

- Клініко-психологічні характеристики та діагностичні критерії Гострої реакції на стрес (ГРС), Посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та Комплексного

ПТСР відповідно до міжнародних класифікацій, включаючи феномени інтрузій, уникнення, гіперзбудження, дисоціації та порушення самоорганізації.

- Принципи та міжнародні протоколи надання Першої психологічної допомоги та алгоритми кризової інтервенції при гострих афективних станах (паніка, ступор, агресія, рухове збудження, плач).

- Сучасні доказові напрями та протоколи психотерапії травми: базові засади травмофокусованої когнітивно-поведінкової терапії, десенсибілізації та опрацювання рухом очей, терапії, фокусованої на співчутті.

- Специфіку бойової травми, військового стресу та психосоціальні наслідки вимушеної релокації: психологічні особливості адаптації ветеранів, УБД та їхніх родин, а також феноменологію «потрійної втрати» та «невизначеної втрати» у внутрішньо переміщених осіб (ВПО) і цивільних постраждалих.

- Основи міждисциплінарної та мультидисциплінарної взаємодії (психолог, соціальний працівник, юрист, медик) під час ведення випадків у шпиталях, реабілітаційних, громадських та кризових центрах.

- Феномени вторичної травматизації фахівця: механізми виникнення вторинного травматичного стресу (ВТС), втоми від співчуття, професійного вигорання, а також засади психогігієни, екології професійної діяльності та ресурсування.

- Етико-деонтологічні норми, правила безпеки та правові рамки роботи з травмованою особистістю: вимоги до інформованої згоди, межі конфіденційності, недопущення ретравматизації, правила подолання етичних дилем та критерії перенаправлення до суміжних фахівців (психіатрів, неврологів).

- Концепцію посттравматичного зростання (ПТЗ) чинники формування життєстійкості (резилієнтності) та критерії оцінки ефективності реалізованих програм психологічної допомоги.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- Проводити первинну психодіагностику та скринінг травма-асоційованих станів із використанням стандартизованих інструментів та диференціювати нормативну стресову реакцію, гостру реакцію на стрес, ПТСР та комплексний ПТСР.

- Застосовувати протоколи Першої психологічної допомоги та здійснювати кризові інтервенції при гострих афективних станах (паніка, ступор, агресія, рухове збудження, виражений плач).

- Використовувати доказові техніки стабілізації та саморегуляції, зокрема методики заземлення, соматосенсорну релаксацію, дихальні вправи (дихання по квадрату) та елементи майндфулнес у гострому та пролонгованому періодах травми.

- Застосовувати елементи доказових протоколів психотерапії травми: здійснювати психоосвіту клієнта, проводити когнітивне реструктурування неадаптивних переконань (провини вцілілого, відчуття безпорадності), працювати з тригерами та вибудовувати ієрархію експозиції.

- Розробляти та реалізовувати комплексні програми психологічної адаптації, реабілітації та психосоціального супроводу для ветеранів, учасників бойових дій (УБД), їхніх родин, а також для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та цивільних постраждалих.

- Проводити оцінку потреб та опрацьовувати специфічні травматичні феномени, такі як «потрійна втрата», «втрата коріння» та «невизначена втрата».

- Працювати в міждисциплінарних та мультидисциплінарних командах (у взаємодії з медиками, юристами, соціальними працівниками) при супроводі складних випадків та розробці сумісних індивідуальних планів допомоги.

- Аналізувати та розв'язувати етичні дилеми, що виникають під час роботи з травмою (межі конфіденційності при загрозі суїциду/насилства, запобігання подвійним стосункам, правила безпеки та запобігання ретравматизації).

- Визначати межі власної професійної компетентності та здійснювати

коректне міждисциплінарне перенаправлення клієнтів до суміжних фахівців (психіатрів, неврологів).

- Здійснювати професійну самодіагностику та саморегуляцію, складати та впроваджувати індивідуальні плани турботи про себе для профілактики вторинного травматичного стресу, втоми від співчуття та професійного вигорання.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі та практичні проблеми у сфері психології травмуючих ситуацій, що передбачає проведення наукових досліджень, оцінку психічного стану особистості, здійснення доказової психодіагностики, надання першої психологічної допомоги, кризового втручання та проведення психосоціальної реабілітації різних категорій постраждалих (учасників бойових дій, ветеранів, їхніх родин, внутрішньо переміщених осіб, цивільного населення), а також здійснення міждисциплінарного супроводу, забезпечення екології професійної діяльності та збереження ментального здоров'я в умовах невизначеності, надзвичайних і травмуючих ситуацій.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 11*. Здатність до збереження власного психічного здоров'я, професійної рефлексії та запобігання емоційному вигоранню в умовах тривалого професійного навантаження та кризових ситуацій.

ЗК 12*. Здатність критично оцінювати та адаптувати науково-практичні підходи до роботи в міждисциплінарних командах під час надання психологічної допомоги постраждалим від надзвичайних і травматичних подій.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК 7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК 10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК 12*. Здатність розробляти та реалізовувати комплексні програми психологічної корекції, адаптації та супроводу для осіб із кризовими станами, ветеранів, членів їхніх родин та внутрішньо переміщених осіб.

Програмні результати навчання:

РН 4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

РН 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

РН 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

РН 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

РН 13*. Проектувати та реалізовувати комплексні програми психологічної допомоги, реабілітації, соціально-психологічної адаптації та супроводу для осіб із кризовими станами, ветеранів, членів їхніх сімей і внутрішньо переміщених осіб.

РН 14*. Застосовувати прийоми психологічної саморегуляції, техніки професійної рефлексії та профілактики емоційного вигорання в умовах високого психоемоційного навантаження й тривалого стресу.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Методологія, психофізіологія та феноменологія психологічної травми

Лекція 1. Вступ до психології травмуючих ситуацій: феноменологія та класифікація (2 год.)

Лекція 2. Нейробіологія та психофізіологія стресу й травми (2 год.)

Лекція 3. Гостра реакція на стрес (ГРС) та травматична криза (2 год.)

Лекція 4. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) та комплексний ПТСР (кПТСР) (2 год.)

Лекція 5. Вторинна травматизація, виснаження та емоційне вигорання фахівця (2 год.)

Лекція 6. Етико-деонтологічні норми та межі компетентності при роботі з травмою (2 год.)

Модуль 2. Доказові методи психологічної допомоги та реабілітації в умовах травми

Лекція 7. Перша психологічна допомога (ППД) та кризова інтервенція (2 год.)

Лекція 8. Доказові напрями психотерапії психологічної травми (2 год.)

Лекція 9. Психологічний супровід та реабілітація ветеранів і учасників бойових дій (УБД) (2 год.)

Лекція 10. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам (ВПО) та цивільним постраждалим (2 год.)

Лекція 11. Робота з міждисциплінарними командами при наданні допомоги постраждалим (2 год.)

Лекція 12. Посттравматичне зростання (ПТЗ) та довгострокова адаптація (2 год.)

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль результатів навчання та рівня сформованості компетентностей здобувачів здійснюється на засадах прозорості та академічної доброчесності відповідно до Положення про критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Класичному приватному університеті. http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/5478

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються такі види контролю:

1. **Вхідний контроль (за наявності):** проводиться на початку вивчення курсу з метою визначення рівня підготовки студентів до вивчення певної дисципліни, або загального рівня підготовки студентів за попередній період навчання. Здійснюється у формі вступного бліц-опитування або тестування.

2. **Поточний контроль:** здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та семінарських (практичних, лабораторних) занять, перевірки завдань самостійної роботи, виконання тестів на Віртуальній аудиторії КПУ. Включає оцінювання теоретичної підготовки (усні відповіді, активність у дискусіях, тести) та перевірку практичних навичок (виконання кейсів, розрахунків, лабораторних робіт, індивідуальних завдань за темами тощо).

3. **Семестровий (підсумковий) контроль:**

проводиться у формі **екзамену** та передбачає виконання підсумкової контрольної роботи, тесту або завдань (білетів) за матеріалом усього курсу.

Особливість оцінювання: всі види вхідного, поточного і семестрового контролю оцінюються викладачем за **100-бальною шкалою**.

Для оцінювання студентів використовується система накопичування балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ» підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Загальний підсумковий бал за дисципліну (за 100-бальною шкалою) формується як середньозважена величина на основі всіх поточних і підсумкових оцінок здобувача, отриманих протягом семестру, з урахуванням питомої ваги кожного виду діяльності.

$$\text{Підсумковий бал} = (B_{\text{вхід.}} \times k_{\text{вхід.}}) + (B_1 \times k_1) + (B_2 \times k_2) + \dots + (B_n \times k_n) + (B_{\text{екз.}} \times k_{\text{екз.}})$$

де:

$B_{\text{вхід.}}$ – бал за виконання завдань вхідного контролю, виставлений за 100-бальною шкалою (*за наявністю*); $k_{\text{вхід.}}$ – ваговий коефіцієнт вхідного контролю (як правило $k_{\text{вхід.}} = 0$). Оцінка вхідного контролю не впливає на загальну оцінку з дисципліни і є інформацією для викладача щодо рівня індивідуальної готовності студентів вивчати дану дисципліну);

$B_1, B_2, B_3, \dots, B_n$ – бали за виконання завдань поточного контролю на практичних (семінарських) заняттях, самостійної та індивідуальної роботи, виставлений за 100-бальною шкалою; $k_1, k_2, k_3, \dots, k_n$ – вагові коефіцієнти відповідного виду контролю;

$B_{\text{екз.}}$ – бал за підсумковий семестровий контроль (екзамен), виставлений за 100-бальною шкалою (*за наявністю*); $k_{\text{екз.}}$ – ваговий коефіцієнт підсумкового семестрового контролю (екзамену).

Сума вагових коефіцієнтів поточного та підсумкового контролю дорівнює 1

$$k_1 + k_2 + k_3 + \dots + k_n + k_{\text{екз.}} = 1$$

Структура компонентів оцінювання та їх питома вага

Види навчальної діяльності здобувача	Шкала оцінювання завдання	Ваговий коеф.	Питома вага у загальній оцінці
Розділ 1 Методологія, психофізіологія та феноменологія психологічної травми	100	0,33	33
Лекція 1. Вступ до психології травмуючих ситуацій: феноменологія та класифікація	100	0,08	8
Лекція 2. Нейробиологія та психофізіологія стресу й травми	100	0,05	5
Лекція 3. Гостра реакція на стрес (ГРС) та травматична криза	100	0,05	5
Лекція 4. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) та комплексний ПТСР (кПТСР)	100	0,05	5
Лекція 5. Вторинна травматизація, виснаження та емоційне вигорання фахівця	100	0,05	5
Лекція 6. Етико-деонтологічні норми та межі компетентності при роботі з травмою	100	0,05	5
Розділ 2 Доказові методи психологічної допомоги та реабілітації в умовах травми	100	0,33	33
Лекція 7. Перша психологічна допомога (ППД) та кризова інтервенція	100	0,05	5
Лекція 8. Доказові напрями психотерапії психологічної травми	100	0,02	2
Лекція 9. Психологічний супровід та реабілітація ветеранів і учасників бойових дій (УБД)	100	0,05	5
Лекція 10. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам (ВПО) та цивільним постраждалим	100	0,02	2
Лекція 11. Робота з міждисциплінарними командами при наданні допомоги постраждалим	100	0,1	10
Лекція 12. Посттравматичне зростання (ПТЗ) та довгострокова адаптація	100	0,05	5
Екзамен	100	0,44	44
Разом	100	1	100
Додаткові досягнення з навчальної дисципліни (за наявності) Результати науково-дослідної діяльності здобувача, зокрема за такі активності: – участь у предметних олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт з навчальної дисципліни; – участь у засіданнях наукових гуртків, зокрема в обговореннях у форматі круглих столів, присвячених актуальним темам з навчальної дисципліни; – публікації результатів досліджень у вигляді наукових статей, тез доповідей, а також виступи на наукових конференціях.	До 10 балів		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

100-бальна система	шкала ЄКТС	Національна шкала	Характеристика вимог та критеріїв оцінювання
90–100	A	Відмінно	Здобувач демонструє глибокі системні знання, здатність критично мислити, аналізувати складні проблеми та генерувати нові ідеї. Практичні завдання виконує бездоганно, застосовує творчий підхід у нестандартних ситуаціях. Демонструє високий рівень автономності, самоорганізації та дотримання академічної етики
82–89	B	Добре	Здобувач демонструє вільне володіння програмним матеріалом та професійною термінологією, здатність самостійно систематизувати факти та робити аргументовані висновки. Виконує завдань без помилок, що впливають на суть результату; допускається лише дрібні технічні неточності
75–81	C	Добре	Здобувач демонструє достатній обсяг знань для розв'язання типових та складних спеціалізованих задач, здатність виокремлювати головне, проте аналіз може бути недостатньо глибоким. Виконує завдання за зразком, але потребує уточнень при переході до міждисциплінарних питань. Має здатність самостійно виправити помилки після мінімальної підказки викладача
67–74	D	Задовільно	Здобувач розуміє базові поняття та відтворює матеріал на репродуктивному рівні; здатний виконувати завдання за зразком, але помиляється в аргументації; надає загалом правильні відповіді, але які можуть бути недостатньо структурованими або лаконічними. Потребує допомоги викладача для застосування знань у практичних ситуаціях
60–66	E	Задовільно	Здобувач володіє мінімально необхідним порогом знань (дефініції, ключові дати/формули); відповіді поверхові, знання фрагментарні, завдання виконуються за постійної допомоги викладача. Кількість помилок значна, але здобувач демонструє розуміння загальної суті предмета
35–59	FX	Незадовільно	Здобувач володіє лише частиною базових знань, проте їх недостатньо для зарахування дисципліни. Не здатний самостійно виконати практичне завдання; допускає грубі помилки в термінології. Наслідки: надається право на повторне складання контрольного заходу
1–34	F	Незадовільно	Повна відсутність знань або ігнорування навчального плану. Відсутність виконаних завдань, неявка на контроль або виявлення грубих порушень академічної доброчесності (плагіат понад встановлену норму, замовлення робіт). Наслідки: обов'язкове повторне

100-бальна система	шкала ЄКТС	Національна шкала	Характеристика вимог та критеріїв оцінювання
			вивчення навчальної дисципліни

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: 100-БАЛЬНА, НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо термінів виконання завдань та перескладання	З огляду на безпекову ситуацію, повітряні тривоги та перебої з електропостачанням, освітній процес базується на принципах гнучкості та академічної підтримки. Усі завдання виконуються здобувачами в асинхронному режимі без застосування штрафних санкцій чи зниження балів за порушення первинних термінів, якщо затримка зумовлена об'єктивними обставинами непереборної сили. Здавання та перескладання пропущених завдань чи тем здійснюється у зручному для студента темпі протягом семестру за погодженням із викладачем без будь-яких обмежень.
Політика академічної доброчесності	Здобувачі освіти зобов'язані неухильно дотримуватись принципів академічної доброчесності під час виконання усіх видів навчальної, наукової та творчої діяльності. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання та академічне шахрайство. Здобувачам освіти забороняється вдаватися до будь-яких форм академічного шахрайства, зокрема: використовувати під час контрольних заходів заборонені матеріали або технічні засоби; посилаючись на джерела, які не використовувались у роботі; здавати роботи з однаковим змістом, підготовлені різними особами. У разі встановлення порушення академічної доброчесності до здобувача освіти можуть бути застосовані такі заходи академічної відповідальності, як повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен, залік тощо), повторне вивчення відповідного освітнього компонента або відрахування з університету.
Політика щодо відвідування занять в умовах воєнного стану	Відвідування навчальних занять здобувачами вищої освіти є обов'язковим відповідно до затвердженого розкладу. <i>Організація освітнього процесу в умовах загрози та повітряних тривог</i> У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час проведення занять у режимі реального часу (Zoom / Google Meet) або перебування в приміщеннях Університету, проведення синхронного заняття негайно припиняється, а всі учасники освітнього процесу зобов'язані перейти до укриттів. Навчальне заняття, перерване через сигнал «Повітряна тривога» або яке не відбулося через її тривалість, автоматично переводиться в асинхронний режим. Відсутність здобувача освіти на синхронній конференції під час повітряної тривоги, відсутності електроенергії або зв'язку не є підставою для виставлення заборгованості чи зниження підсумкової оцінки, за умови опрацювання навчального матеріалу та виконання завдань в асинхронному режимі. <i>Застосування дистанційних технологій та форс-мажорних обставин</i> У разі переходу університету або його окремих структурних підрозділів на навчання із використанням дистанційних технологій через безпекову ситуацію чи інші форс-мажорні обставини, освітній процес регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти з використанням дистанційних технологій при обмеженні або відсутності фізичного відвідування закладів освіти здобувачами з причин непереборної сили (природні катаклізми, заходи карантинного порядку та інші форс-мажорні обставини) в «Класичному приватному університеті». Формат участі у дистанційних заняттях адаптується до поточних технічних можливостей та умов безпеки здобувачів і викладачів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варій М. Й. Психологія кризових і екстремальних ситуацій : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 340 с.
2. Військова психологія в умовах війни : підручник / за заг. ред. В. І. Стасюка. Київ : НУОУ, 2023. 512 с.
3. Гоцуляк Н. Є. Психологічна травма: аналіз та шляхи її подолання. / Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України (серія: педагогічні та психологічні науки). № 1(74), 2015р.
4. Дитяча психотравма / С. П. Влад. – Київ: Шкільний світ, 2018. 112 с. (Б-ка «Шкільного світу»).
5. Інноваційні підходи до організації медико-психологічної допомоги післятравматичного стресового розладу. Методичні рекомендації / [О. С. Мусій, І. Я. Пінчук, О. О. Хаустова та ін.]. Київ : УНДІССПН МОЗ України, 2014. 32 с.
6. Каганець З. І. Психологія травмуючих ситуацій та кризових станів : навч. посіб. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. 218 с.
7. Карачевська Е. О., Рибчук О. В. Психологія травми та посттравматичних стресових розладів : навч.-метод. посіб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 184 с.
8. Католик Г. В. Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям, та постраждалим: Наук.-Метод. зб./ Г. В. Католик, І. О. Корнієнко. 2-ге вид., допов. Львів : Червона калина, 2003. 124 с.
9. Корнієнко І., Католик Г., Бабяк Т., Тарасевич О., Пачковський Ю., Католик О., Тихобаєва Г. Скривджена дитина. Теоретичні і практичні аспекти проблеми дитячого кривдження та методи психокорекційної допомоги дітям, які зазнали насильства. Науково-методичний збірник. Львів: Ромус-Поліграф, 2005. 303 с.
10. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Психологія діяльності в екстремальних умовах : підручник. Київ : ННПП, 2020. 304 с.
11. Музиченко І. В. Психологічна травма: аналіз проблеми та шляхи подолання / І. В. Музиченко // Роль психологічної служби системи вищої освіти України у час суспільних трансформацій : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 19-20 травня 2017 р.) Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. С.119–123.
12. Оверченко А.І. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. [Текст]/ Оверченко А.І. К.: Нац акад. внутр. справ., 2014. 177 с.
13. Освітньо-професійна програма та методичні основи надання психологічної допомоги в умовах воєнного стану : монографія / за ред. О. Г. Близової. Херсон–Київ : КНТУ, 2023. 280 с.
14. Панок В. Г. Методичні підходи до надання психологічної допомоги потерпілим від техногенної катастрофи. Монографія. К., Центр соціальних експертиз і прогнозів, 1999. 106 с
15. Профілактика порушень адаптації молоді до повсякденних стресів і кризових життєвих ситуацій: навч. посіб. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології; за наук. ред. Т. М. Титаренко. К.: Міленіум, 2011. 271с.
16. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: метод. посіб.; за заг. ред. З. Г. Кісарчук; Нац. акад. пед. Наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ: Логос, 2015. 206 с.
17. Психологічна допомога постраждалим унаслідок воєнних дій : навч. посіб. / за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : Логос, 2022. 264 с.
18. Психологічна травма та шлях до видужання. Джудит Герман//Переклад: Оксана Наконечна, Оксана Лизак, Олександр Шлапак. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
19. Седих Кіра, Фільц Олександр. Основи психотерапії. Вид-во: Академія. 2017.

192 с.

20. Семенова Ю. С. Психотравма (психологічна травма): дискусійні питання медицини та психології / Ю. С. Семенова // Український науково-медичний молодіжний журнал. Спеціальний випуск № 3, Актуальні проблеми сучасної медичної психології: Матеріали V науково-практичної конференції, м. Київ, 11–12 травня 2011 р.: Національний медичний університет імені О.О.Богомольця, 2011. С. 50–54.

21. Тимченко О. В. Синдром посттравматичних стресових розладів: концептуалізація, діагностика, корекція : монографія. Харків : ХНУВС, 2021. 248 с.

22. Шляхи подолання дитячої психотравми в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / Музиченко І. В., Ткачук І. І. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 88 с. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 160 с.

23. Яковенко С. І. Соціально-психологічна допомога при надзвичайних ситуаціях та критичних інцидентах / Яковенко С.І., Лисенко В. І.; НАН України. Ін-т соціології. Центр соціал. експертиз і прогнозів. К., 1999. 224 С.

Додаткова література та методичні джерела:

1. Гостра реакція на стрес та ПТСР: клінічна настанова, заснована на доказах / ДЕЦ МОЗ України. Київ : МОЗ України, 2023. 112 с.

2. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайних ситуацій / Міжвідомчий координаційний комітет (IASC). Женева : IASC, 2020. 140 с.

3. Керівництво з психіатричної розробки та кризового інтервенціонування (DSM-5-TR) / Американська психіатрична асоціація. Київ : Сфера, 2023. 420 с.

4. Перша психологічна допомога: посібник для працівників на місцях / ВООЗ, WTKO, EBL. Женева : Всесвітня організація охорони здоров'я, 2019. 108 с.

5. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка цивільного населення в умовах збройного конфлікту : практ. poradnik / за ред. Н. І. Залозної. Київ : УНДІ ССП, 2024. 156 с.

6. Травмофокусована когнітивно-поведінкова терапія посттравматичного стресового розладу у дорослих : практ. кер. / за ред. Р. Келлі, С. Бекер. Львів : Свічадо, 2022. 192 с.

7. Штурман В. О. EMDR-терапія у роботі з бойовою психотравмою : метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2023. 96 с.

Інформаційні та електронні ресурси:

1. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?». Офіційний вебпортал. URL: <https://howareu.com> (дата звернення: 23.09.2026).

2. Національна психологічна асоціація України (НПА). Ресурси з психології травми та кризи. URL: <https://npa-ua.org> (дата звернення: 23.09.2026).

3. Центр психічного здоров'я та психосоціального супроводу НаУКМА. Методичні матеріали та протоколи. URL: <https://cmh.ukma.edu.ua> (дата звернення: 23.09.2026).

4. World Health Organization (WHO). *Mental Health and Psychosocial Support in Emergencies*. URL: https://www.who.int/mental_health/emergencies/en/ (дата звернення: 23.09.2026).